

ปอเนาะ

ปอเนาะ หมายถึง สถานศึกษาวิชาการศาสนาอิสลาม ปัจจุบันได้เพิ่มการสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และเรียกสถานศึกษานี้ว่า "โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม"

คำว่า "ปอเนาะ" กลายเสียงมาจากภาษาอาหรับว่า Pondok ตามรูปศัพท์เดิมหมายถึงกระท่อมหรือที่พัก เพราะผู้เข้าเรียนในปอเนาะอาศัยกระท่อม หรือที่พักอย่างโรงเรียนกินนอน ผู้สอนในปอเนาะ เรียก "โต๊ะครู" คำว่า "โต๊ะ" หมายถึงผู้อาวุโสหรือผู้ที่ควรยกย่อง โต๊ะครูเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม หลายคนสำเร็จการศึกษาจากประเทศตะวันออกกลาง ส่วนผู้เรียนในปอเนาะสมัยก่อนเรียกตามภาษาอาหรับว่า "ปาเกร์" หรือ "โต๊ะปาเกร์" โดยไม่จำกัดเพศและวัย มีอายุระหว่าง ๑๗-๒๕ ปี

ปอเนาะในอดีต

ประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ประมาณร้อยละ ๗๕ เป็นชาวไทยนับถือศาสนาอิสลาม และมีประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกันไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

การจัดการศึกษาแบบปอเนาะ เริ่มที่ปัตตานี มาตั้งแต่สมัยโบราณ ดินแดนแห่งนี้เคยมีชื่อเสียงทางด้านวิชาการ ตัวอย่าง นักปราชญ์แห่งปัตตานี ชื่อ ซัยด อะหมัด อัล-ประดูนี เป็นบุคคลแรกที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอักษรยาวี ภาษามลายูให้มีมาตรฐานเพื่อการแต่งคำวาท นับเป็นจุดเริ่ม หรือนักวิชาการอิสลามคนแรกของปัตตานี ที่สามารถแต่งคำวาทภาษาอาหรับจำนวน ๖ เล่ม

การจัดตั้งปอเนาะ แต่เดิมเน้นเริ่มต้นด้วยโต๊ะครูเป็นผู้ประกาศจัดตั้ง ชาวบ้านจะส่งบุตรหลานไปเรียนกับโต๊ะครูที่นับถือ ปอเนาะมีจำนวนนักเรียนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชื่อเสียงและความสามารถของโต๊ะครูเป็นประการสำคัญ

อีกประการหนึ่งระบบการศึกษาในปอเนาะนั้น มีการเรียนการสอนทั้งภาคกลางวันและภาคค่ำ นักเรียนจึงจำเป็นต้องอยู่ประจำ ผู้ปกครองนักเรียนจึงสร้างกระท่อมหรือที่พักหลังน้อยรายล้อมบ้านโต๊ะครู โดยทั่วไปปอเนาะไม่เก็บค่าเล่าเรียน โต๊ะครูดำรงชีพด้วยการทำสวน หรือมีรายได้จากทรัพย์สินที่ชาวบ้านช่วยกันบริจาคเป็นศาสนพิธี เรียกว่า การอะกะซะกาต

การเรียนการสอน แต่เดิมโดยทั่วไปไม่มีหลักสูตร ไม่คำนึงถึงการแบ่งเวลาเรียนและการวัดผล มุ่งสอนวิชาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยสอนเป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับ ตลอดจนให้อ่านและแปลคัมภีร์อัลกุรอาน อุปกรณ์ที่ใช้สอนมีหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งเขียนด้วยอักษรยาวี โต๊ะครูสอนหนังสือเล่มหนึ่งเล่มใดจนแล้วก็เริ่มสอนเล่มอื่นต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่มีการแบ่งชั้นเรียน

การพัฒนาปอเนาะ

เมื่อปี ๒๕๐๓ กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงมหาดไทย จัดประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาปอเนาะใน ๔ จังหวัดภาคใต้ ๗ คู่อำนวยการสำนักงานศึกษาธิการเขต ๒ จังหวัดยะลา ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย จุฬาราชมนตรี ผู้ว่าราชการทั้ง ๔ จังหวัด คาโต๊ะยุติธรรมแต่ละจังหวัด กรรมการอิสลามประจำจังหวัด และโต๊ะครูปอเนาะ รวมทั้งสิ้น ๔๖ คน ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เสนอเรื่องการปรับปรุงปอเนาะต่อกระทรวงศึกษาธิการ ในปีต่อมา กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้ระเบียบการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา ๒ พ.ศ. ๒๕๐๔ สารสำคัญของระเบียบนี้ต้องการให้ปอเนาะที่มีความสนใจจะปรับปรุงกิจการของตน ขึ้นเรื่องราวของจดทะเบียนต่อทางการ ปอเนาะแห่งใดมีความสามารถจัดกิจการได้ดี จะได้รับการอุดหนุนจากทางการ เช่น ได้รับเงินพระราชทาน เป็นรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ระหว่างช่วง ๕ ปีต่อมา มีการปรับปรุงปอเนาะโดย จดทะเบียนตามระเบียบดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตาม ความสมัครใจของโต๊ะครูหรือเจ้าของปอเนาะ ต่อมารัฐ มีความเห็นว่าควรพัฒนาปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว ให้ แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ เพื่อจะได้เป็นสถานศึกษา เอกชนโดยสมบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ คณะกรรมการภาคใต้ ใ้ค้อนุมัติ เงินแก่ภาคการศึกษา ๒ จำนวน ๑๐๐.๐๐๐ บาท เพื่อเป็นทุนอุดหนุนและส่งเสริมปอเนาะที่ขอแปร สภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ หรือโรงเรียนเอกชน

โครงการระยะแรก คือตั้งแต่ปี ๒๕๐๔-๒๕๑๑ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการให้ปอเนาะ แปรสภาพ เป็นโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการได้วางกฎเกณฑ์ช่วยเหลือ เช่น ให้ เงิน ๑๐.๐๐๐ บาท. ในปีแรกที่ขอจัดตั้งเพื่อเป็นทุน สำหรับปรับปรุงกิจการของโรงเรียน และปีถัดไปให้ทุนปี ละ ๓.๐๐๐ บาท. และให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญจำนวน ๑ คน นอกจากนี้ยังผ่อนผันเรื่อง คุณสมบัติบางประการ คือ ผ่อนผันสัญชาติบิดาของผู้จัดการ เจ้าของโรงเรียน และครูใหญ่ ตลอดจนผ่อนผันคุณสมบัติของผู้จัดการ ครู สอนภาษาไทย และครูสอนศาสนาที่มีความรู้ภาษาไทย อย่างต่ำชั้น ป.๔

ปี ๒๕๐๙ คณะรัฐมนตรีมีมติห้ามจัดตั้งปอเนาะใหม่, ทั้งนี้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ส่วนที่จัดตั้งแล้วก็จดทะเบียนให้ถูกต้อง และดำเนินการ แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๓-๕ ปี หลังจากนั้นจึงมีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม" มีหน้าที่พิจารณาให้ข้อเสนอแนะแก่กระทรวงศึกษาธิการ - เกี่ยวกับการปรับปรุงโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ปี ๒๕๑๑ กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ "โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๑๑" จุดมุ่งหมายสำคัญคือ สนับสนุนโรงเรียนให้สอน ทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญหรือวิชาชีพควบคู่กันไป โดย พิจารณาให้เงินอุดหนุนโรงเรียน การส่งครูช่วยสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ ตลอดจนจัดส่งอุปกรณ์การสอน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและกำลังเงินงบประมาณ

คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนเอก-ชนสอนศาสนาอิสลาม ได้ปฏิบัติงานลุล่วงไปด้วยดีหลาย ด้าน เช่น จัดทำหลักสูตรศาสนาอิสลามระดับคอนตันและ คอนปลาย รวมทั้งหลักสูตรวิชาสามัญระดับประถมและ-มัธยมต้น ซึ่งใช้สำหรับโรงเรียนประเภทนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ได้จัดทำหลักสูตร และ ระเบียบการวัดผลวิชา ศาสนาอิสลาม ตลอดจนจนถึงมีการประชุมอบรมสัมมนา คำน ับบริหารและวิชาการแก่โต๊ะครู และครูอีกด้วย

ปี ๒๕๒๔ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วย การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ของโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดย กำหนดให้โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ แล้ว และในปีการศึกษาที่ล่วงมา มีนักเรียนจบหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๕ นอกจากนี้ พิจารณาดังขนาดของห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และห้อง พักครูด้วย

นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโครงการอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอน-ศาสนาอิสลาม โดยกำหนดโครงการอุดหนุน พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๙ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติระยะที่ ๕ ประเภทของการอุดหนุน ได้แก่ อุดหนุนด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ วิทยา การสงเคราะห์ และอุดหนุนด้านอื่นๆ

หลักสูตรและการเรียนการสอน

การเรียนการสอนในโรงเรียน เอกชนสอนศาสนา อิสลามแบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคศาสนาใช้หลักสูตร อิสลามศึกษา เรียนจากช่วงเช้าถึงเที่ยง และภาควิชาสามัญเรียนจากช่วงบ่ายถึงเย็น

โครงสร้างหลักสูตรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๒๐ แบ่งออกเป็น ๑ ระดับ คือ

๑. อิสลามศึกษาตอนต้น เรียกว่า อินตาคาอียะฮ์ ใช้เวลาเรียน ๔ ปี แบ่งรายวิชาออกเป็น ๑ หมวด คือ (๑) หมวดศาสนา มีกुरอาน กิจกรรมศาสนา เอกภาพ ศาสนบัญญัติ และหลักการอ่านกुरอาน (๒) หมวดภาษา มีภาษาอาหรับโดยเรียนเกี่ยวกับวากยสัมพันธ์ อักษรวิธี อ่าน คัด เขียน เรียงความ สนทนา และวรรณคดี นอก

จากนี้เรียนภาษามลายู หรือกูรอ่าน (๓) หมวดสังคมศึกษา มี ศาสนประวัติ และจริยธรรม

๒. อิสลามศึกษาคอนกลาง เรียกว่า มุตาวัชชี-เตาะห์ ใช้เวลาเรียน ๓ ปี แบ่งรายวิชาออกเป็น ๓ หมวด คือ (๑) หมวดศาสนา มีกูรอ่าน บรรยายกูรอ่าน วจนธรรม เอกภาพ ศาสนบัญญัติและมรดก (๒) หมวดภาษา มีภาษาอาหรับ โดยเรียนเกี่ยวกับ หลักภาษา อ่าน เขียน คัด สอนหา เรียงความ ส่วนนวนโวหาร และวรรณคดี นอกจากนี้เรียนภาษามลายูหรือกูรอ่าน (๓) หมวดสังคมศึกษา มีประวัติศาสตร์อิสลาม และจริยธรรม

๓. อิสลามศึกษาคอนปลาย เรียกว่า ซานาวิยะฮ์ ใช้เวลาเรียน ๓ ปี แบ่งรายวิชาออกเป็น ๓ หมวด คือ (๑) หมวดศาสนา มีกูรอ่าน วจนธรรม ศาสนบัญญัติ และปรัชญา (๒) หมวดภาษา มีภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ (๓) หมวดสังคมศึกษา

ส่วนหลักสูตรวิชาสามัญ ซึ่งใช้ภาษาไทยเป็นหลัก เปิดสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ๓-๔ และหลักสูตรวิชาชีพอีกด้วย ภาควิชาสามัญดังกล่าวนี้ ทางราชการได้มีส่วนช่วยเหลือโดยตรง คือ ส่งข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ไปช่วยสอนในภาคค่ำ

ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

- ๑. ครูสามัญ หมายถึงบุคคลที่โรงเรียนจ้างสอนวิชาสามัญ และบรรจุเป็นครูถูกต้องตามกฎหมาย
- ๒. ครูศาสนา หมายถึงบุคคลที่โรงเรียนจ้างสอนวิชาศาสนาอิสลามและบรรจุเป็นครูถูกต้องตามกฎหมาย
- ๓. ครูวิชาชีพ หมายถึงบุคคลที่โรงเรียนจ้างสอน

วิชาชีพและบรรจุเป็นครูถูกต้องตามกฎหมาย

๔. ครู หมายถึง ข้าราชการครูหรือลูกจ้างที่ทางราชการส่งไปช่วยสอนในโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม

ส่วนนักเรียนชายหญิง ที่เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้น ต้องจบชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ หรือผ่านอายุเกณฑ์บังคับ คือ อายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ กรณีหลังนี้ถ้าต้องการเรียนภาค วิชาสามัญ ก็เข้าเรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ ๓-๔

นักเรียนที่พักอยู่ในปอเนาะ หรือหอพักในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันดังนี้

- ๕.๐๐ น. ตื่นนอน ประกอบละหมาดซุโหฺร
- ๘.๐๐ น. เตรียมตัวเข้าเรียน
- ๘.๐๐ น. เริ่มเข้าเรียนภาควิชาศาสนา
- ๑๐.๐๐ น. พักครึ่งชั่วโมง
- ๑๐.๓๐ น. เรียนต่อ
- ๑๒.๐๐ น. พักกลางวัน
- ๑๓.๐๐ น. เรียนวิชาสามัญ
- ๑๖.๓๐ น. เลิกเรียน เตรียมตัวเข้าประกอบละหมาดอาซหฺร เสร็จแล้วพักผ่อนตามอัธยาศัย
- ๑๘.๐๐ น. ประกอบละหมาดมัฆริบ
- ๑๙.๐๐ น. ประกอบละหมาดอีชา
- ๒๒.๐๐ น. นอน

การแต่งกายของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักเรียนหญิงแต่ละโรงเรียนใช้เครื่องแบบเหมือนกันแต่สว่างกันที่สีของเสื้อผ้า เช่นบางโรงเรียนใช้ผ้าคลุมศีรษะสีขาว เสื้อสีขาว ผักนุ่งสีฟ้า รองเท้าสีดำ ส่วนนักเรียนชายสวมเสื้อผ้าไม่แตกต่างกัน คือใช้หมวกสีดำ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว กางเกงสีดำ และรองเท้าสีดำ

ตัวอย่าง ข้อมูลและสถิติ

ผลจากการพัฒนาปอเนาะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน พอที่จะสรุปให้เห็นข้อมูล และสถิติดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนโรงเรียนทั้งหมดเป็นรายจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๗

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน											
	๒๕๒๕				๒๕๒๖				๒๕๒๗			
	ร.ร. ที่ ทั้งหมดใน ทะเบียน	เปิด สอน	หยุดกิจ การ	%	ร.ร. ที่ ทั้งหมดใน ทะเบียน	เปิด สอน	หยุดกิจ การ	%	ร.ร. ที่ ทั้งหมดใน ทะเบียน	เปิด สอน	หยุดกิจ การ	%
ยะลา	๘๒	๕๑	๓๑	๓๗.๘๐	๘๒	๕๕	๒๗	๓๒.๕๒	๘๒	๕๐	๓๒	๓๙.๐๒
ปัตตานี	๑๖๐	๑๐๐	๖๐	๓๗.๕๐	๑๖๐	๙๒	๖๘	๕๒.๕๐	๑๕๘	๘๒	๗๖	๕๘.๑๐
นราธิวาส	๘๙	๕๖	๓๓	๓๗.๐๗	๘๙	๖๐	๒๙	๓๒.๕๘	๖๖	๕๕	๑๑	๑๖.๖๖
สตูล	๑๗	๑๕	๒	๑๑.๗๖	๑๗	๑๔	๒	๑๑.๗๖	๑๗	๑๕	๒	๑๑.๗๖
รวม	๓๔๘	๒๒๒	๑๒๖	๓๖.๒๑	๓๔๘	๒๒๒	๑๒๖	๓๖.๒๑	๓๒๓	๒๐๒	๑๒๑	๓๗.๕๖

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนโรงเรียนตามประเภทการสอนเป็นรายจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๗

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน												โรงเรียนที่ เปิดสอนเป็น ของนิติบุคคล
	๒๕๒๕				๒๕๒๖				๒๕๒๗				
	ร.ร. ที่ เปิด สอน	สอน สามัญ คู่กับศา- สนา	สอน ศาสนา อย่าง เดียว	สอน สามัญ คิดเป็น %	ร.ร. ที่ เปิด สอน	สอน สามัญ คู่กับศา- สนา	สอน ศาสนา อย่าง เดียว	สอน สามัญ คิดเป็น %	ร.ร. ที่ เปิด สอน	สอน สามัญ คู่กับศา- สนา	สอน ศาสนา อย่าง เดียว	สอน สามัญ คิดเป็น %	
ยะลา	๕๑	๒๕	๒๖	๕๙.๐๒	๕๕	๒๘	๒๗	๕๐.๙๑	๕๐	๒๓	๒๗	๕๖.๐๐	๔
ปัตตานี	๑๐๐	๕๒	๔๘	๕๒.๐๐	๙๒	๓๖	๕๖	๓๙.๑๓	๘๒	๕๑	๕๑	๕๐.๐๐	๑
นราธิวาส	๕๖	๔๑	๑๕	๗๓.๒๑	๖๐	๕๐	๒๐	๖๖.๖๗	๕๕	๔๑	๑๔	๗๔.๕๔	๒
สตูล	๑๕	๑๒	๓	๘๐.๐๐	๑๕	๑๒	๓	๘๐.๐๐	๑๕	๑๒	๓	๘๐.๐๐	
รวม	๒๒๒	๑๒๐	๑๐๒	๕๔.๐๕	๒๒๒	๑๑๖	๑๐๖	๕๒.๒๕	๒๐๒	๑๑๗	๘๕	๕๗.๕๒	๗

จากสถานศึกษาที่มีชื่อว่า ปอเนาะในอดีต จนกระทั่งพัฒนามา เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายสนับสนุนเยาวชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาทั้งวิชาศาสนา และวิชาสามัญตลอดจนถึงวิชาชีพได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานใน-

การเป็นพลเมืองดี ที่มีความรู้และมีคุณธรรม สามารถออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อระดับสูง โดยเฉพาะรัฐบาลได้พยายามสนับสนุน เช่น ให้สิทธิแก่เยาวชนชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม มีโอกาสศึกษาต่อมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

ประพนธ์ เรืองณรงค์

บรรณานุกรม

เขตการศึกษา ๒ ชั้นมัธยมศึกษา รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๘ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา ๒ ๒๕๒๘ (อิสานา)

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงาน กุฏหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๘ (อิสานา)

อนันท์ เลาตัน "ซัยด์ อะหมัด อัล-ปะฎอนี" อัล-นิจาด ๘:๓๘-๓๙

มีนาคม ๒๕๑๖

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	จำนวนโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเอกชน	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามรัฐบาล	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมการศาสนา	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมการศาสนา
๒๕๑๖	๑๓	๑๒	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
๒๕๑๗	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕
๒๕๑๘	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗
๒๕๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙
๒๕๒๐	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑
๒๕๒๑	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓
๒๕๒๒	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕
๒๕๒๓	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗
๒๕๒๔	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙
๒๕๒๕	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑
๒๕๒๖	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓
๒๕๒๗	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕
๒๕๒๘	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗
๒๕๒๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙
๒๕๓๐	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑
๒๕๓๑	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓

ข้อมูล - แหล่งข้อมูล : จาก กุฏหมายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๘

สถิติโรงเรียน

ปีการศึกษา	อิสานา		ภาคกลาง				ภาคเหนือ				รวม
	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	จำนวนโรงเรียน	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเอกชน	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามรัฐบาล	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมการศาสนา	จำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามสังกัดกรมการศาสนา		
๒๕๑๖	๑๓	๑๒	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑	๑๑
๒๕๑๗	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕	๑๕
๒๕๑๘	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗	๑๗
๒๕๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙	๑๙
๒๕๒๐	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑	๒๑
๒๕๒๑	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓	๒๓
๒๕๒๒	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕	๒๕
๒๕๒๓	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	๒๗
๒๕๒๔	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙	๒๙
๒๕๒๕	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑	๓๑
๒๕๒๖	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓	๓๓
๒๕๒๗	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕	๓๕
๒๕๒๘	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗	๓๗
๒๕๒๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙	๓๙
๒๕๓๐	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑	๔๑
๒๕๓๑	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓	๔๓

ขออภัย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ด้วย
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด

พิมพ์ที่กรุงเทพฯ

ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด
 ขออภัย ผู้พิมพ์และผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด